

Užtikrinti savo vaikams saugią ir laimingą vaikystę turėtų būti visų tėvelių siekis. Deja, realybėje ne visada yra taip – apginti vaikus nuo pačių artimiausių jiems žmonių neretai tenka vaiko teisių gynėjams. Girtaujantys tėvai, smurtas prieš vaikus, jų nepriežiūra pasitaiko dažniausiai. Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos atstovė Irena Gaigalienė pasakoja, kada ir kokius veiksmus atlieka vaiko teisių gynėjai, kai nustatoma, kad vaikui aplinka nesaugi bei ką reiškia – perkelti vaiką į saugią aplinką.

Saugi aplinka vaikams dažniausiai užtikrinama pasitelkiant artimus vaikui asmenis. Iš šeimų paimamų vaikų kasmet mažėja. 2020 metais Tarnyba nustatė 850 vaikų laikinosios globos atvejų. Iš jų šeimose 453 (58 proc.), šeimynose 6 (1 proc.), globos institucijose 146 (19 proc.) ir globos centruose 168 (22 proc.).

Vaiko teisių gynėjai į šeimas be reikalo nevyksta

Vaiko teisių apsaugos sistemos prioritetas – vaikas ir jo prigimtinei teisei augti biologinėje šeimoje. Šiomis vertybėmis darbe vadovaujasi vaiko teisių gynėjai.

„Vaiko teisių apsaugos specialistai nevyksta į šeimą pažiūrėti, kaip ten gyvena vaikai. Vykstame tik tuomet, kai tam yra pagrindo. O pagrindu tampa iš policijos pareigūnų, socialines paslaugas teikiančių, sveikatos priežiūros, švietimo bei kitų įstaigų, visuomenės gautas pranešimas“, – apie atvejus kada specialistai vyksta į šeimą, pasakoja Utenos apskrities vaiko teisių skyriaus vedėja I. Gaigalienė.

Aplinka, kurioje girtaujama, smurtauojama, kurioje vaikas neturi galimybės pavalgyti ar patenkinti kitų būtiniausių poreikių nėra saugi ir tinkama augti bei ugdytis vaikui. Todėl gavę informacijos apie galimus tokius atvejus – galimą vaiko teisių pažeidimą – Vaiko teisių gynėjai vyksta į šeimą, vertina aplinkybes, bendrauja su vaiku, išklauso jo nuomonę, o esant būtinybei – perkelia vaiką į saugią aplinką, atlieka vaiko situacijos vertinimą.

Nesaugi aplinka – kai vaikui gresia pavojus ir neužtikrinami jo interesai

I. Gaigalienė pabrėžia, kad netinkamas elgesys su vaiku, smurto prieš jį naudojimas nėra suderinamas su geriausiais vaiko interesais, o vaiko apgyvendinimas saugioje aplinkoje padeda apsaugoti jį nuo pakartotinio smurtavimo arba kitų neigiamų padarinių.

Nesaugi aplinka vaikui gali būti ne tik namuose, bet ir gatvėje.

„Darbo praktikoje yra pasitaikę atvejų, kai gatvėje pareigūnai sulaiko neblaivius paauglius, o

jie kategoriškai atsisako pasakyti savo asmens duomenis, gyvenamąją vietą. Gatvėje jiems gali nutikti bet kokia nelaimė, todėl, šiuo atveju, nepilnamečiams saugi aplinka buvo užtikrinta socialinės globos institucijoje iki to, kol pavyko susisiekti su tėvais. Gatvėje tokių vaikų niekas nepalieka“, – tikino I. Gaigalienė.

Dažniausiai vaikams nesaugu naktimis ir savaitgaliais

Statistika byloja, kad trys ketvirtadaliai, t. y. apie 75 proc., gaunamų pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus, nesaugią aplinką vaikui, registruojami po darbo valandų ir savaitgaliais. Tuo metu Vaiko teisių apsaugos tarnybos funkcijas užtikrina budėtojai.

„Dažniausios priežastys, kodėl į šeimą atvyksta vaiko teisių gynėjai – girtaujantys tėvai ir smurtas artimoje aplinkoje, kai vaikui nesaugu čia ir dabar. Tokie pranešimai, beveik visais atvejais, gaunami Bendruoju pagalbos telefonu ir apie tai iškart informuojami vaiko teisių apsaugos specialistai – budėtojai“, – atvejus kada nedelsiant vykstama į šeimą, detalizuoja pašnekovė.

Atvykusius į šeimą budėtojus dažniausiai pasitinka policijos pareigūnai, kurie iki specialistų atvykimo užtikrina vaiko saugumą. Pasitaiko, kad agresyvūs tėvai jau po policijos pareigūnų atvykimo nusiramina. Jeigu matoma, kad realaus pavojaus vaikui nelikę, būna, kad nepilnamečiai paliekami namuose, o darbą su šeima netrukus pradeda socialines paslaugas teikiantys savivaldybių specialistai.

Vaiko perkėlimas į saugią aplinką

„Situacijų būna visokių ir kiekvienos šeimos, kiekvieno vaiko istorija yra skirtinga. Tačiau visais atvejais, pirmiausia įvertinama situacija, jei leidžia vaiko amžius, išklausa vaiko nuomonė, bendraujama su tėvais. Jeigu įvertinus visas aplinkybes ir surinkus informaciją nusprendžiama, kad vaikui nėra saugu, vaiko ir tėvų klausama kur jis norėtų/galėtų laikinai nuvykti pasisvečiuoti“, – apie tai, kaip vyksta vaiko perkėlimas į saugią aplinką pasakoja Utenos VTAS vedėja.

Specialistai pirmiausia ieško artimų, emociniais ryšiais susijusių asmenų – senelių, močiukių, dėdžių, tetų, kitų artimų giminaičių, draugų, kurie galėtų ir sutiktų pasirūpinti vaiku iki tėvai bus pajėgūs tą padaryti patys. Nuvežus vaiką ten, kur jam bus užtikrinta saugi aplinka, patikrinamos sąlygos, ar bus užtikrinti vaiko interesai ir poreikiai.

„Supildžius visus dokumentus, tėvam paaiškinus tolimesnius veiksmus, vaikas palydimas ar nuvežamas pas tuos asmenis, kurie sutiko jį pasirūpinti. Ir tik tais atvejais, kai nėra

giminaičių, emociniais ryšiais susijusių asmenų galinčių ir norinčių vaiką laikinai apgyvendinti savo šeimoje, vaikas vežamas pas budinčius globotojus“, – aiškina I. Gaigalienė.

Vaiko laikinas apgyvendinimas saugioje aplinkoje užtrunka, kol atliekamas vaiko situacijos vertinimas – iki 5 dienų. Po jo, jeigu nustatoma, kad tėvai vaiku gali rūpintis, tačiau būtina specialistų pagalba, vaikas grįžta pas tėvus, šeimai teikiamos socialinės paslaugos. Jeigu, deja, konstatuojamas faktas, kad tėvai negali pasirūpinti vaiku, vaikui saugi aplinka užtikrinama iki paskiriamas globėjas.

Saugi aplinka gali būti užtikrinta ir namuose

Vaiko paėmimas iš nesaugios aplinkos reiškia saugios aplinkos vaikui užtikrinimą. O tai nebūtinai turi būti vaiko perkėlimas į kitą aplinką. Saugi aplinka vaikui gali būti užtikrinama ir namuose, kai juo pasirūpinti sutinka ir atvyksta artimieji, emociniais ryšiais susiję suaugę asmenys.

„Pasitaiko, kad atvykę vaiko teisių gynėjai abu tėvus randa neblaivius, tačiau neagresyvius. Tuomet vaiko ir tėvų, jei tik yra galimybė, klausiamo kas galėtų pasirūpinti vaiku. Atvyksta seneliai, kiti artimieji ir vaiko namuose užtikrina jam saugią aplinką. Tokiu atveju vaiko teisių gynėjai su vaiku lieka iki atvyksta juo pasirūpinti galintis ir sutinkantis asmuo“, – apie saugios aplinkos užtikrinimą vaiko namuose, pasakoja I. Gaigalienė.

Jeigu anksčiau tėvai nesakydavo kas galėtų pasirūpinti vaiku ir Tarnybos specialistams tekdavo ieškoti tokių asmenų, tai dabar situacija keičiasi. Jau iki vaiko teisių gynėjų atvykimo tėvai dažnai būna pasirūpinę, kur ir su kuo galėtų būti užtikrinta saugi aplinka vaikui.

Vaiko teisių gynėjai įvertina, ar vaiku pasirūpinti sutikęs asmuo gali užtikrinti jo saugumą, patikrina ar jam nėra apribota tėvų valdžia, ar jo šeimoje nefiksuoti vaiko teisių pažeidimai.

„Vaikui brangiausia – jo šeima. Todėl ir vaikų teises ginantys Tarnybos specialistai daro viską, kad, pirmiausia, vaikui būtų saugu ir gera augti biologinėje šeimoje“, – pabrėžia I. Gaigalienė.

